

บทที่ 3

การดำรงอัตลักษณ์และจัดระเบียบทางสังคม

คนไทยในรัฐกัลลันตันประเทศมาเลเซียแม้จะเป็นชนกลุ่มน้อย ในรัฐที่มีชาวมลายูเป็นชนกลุ่มใหญ่แต่กลับมีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมและสามารถดำรงอัตลักษณ์ความเป็นไทยไว้ได้อย่างเหนียวแน่น และสืบทอดมาจนถึงลูกหลานในยุคปัจจุบัน แนวคิดและรูปแบบในการดำรงอัตลักษณ์ความเป็นไทยจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจในการศึกษาครั้งนี้

การอยู่รวมกันเป็นชุมชนของคนไทยในรัฐกัลลันตัน ย่อมต้องมีการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน มีความร่วมมือกัน หรืออาจมีความขัดแย้งเกิดขึ้นภายในกลุ่มคนไทยด้วยกันเองหรือกับกลุ่มคนชาติพันธุ์อื่น ๆ บ้าง ซึ่งเป็นที่น่าสนใจว่าคนไทยเหล่านี้มีการจัดระเบียบสังคมอย่างไร เพื่อให้เกิดสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกในสังคมตั้งแต่ระดับบุคคล ระดับกลุ่ม ตลอดจนสังคมส่วนรวม ซึ่งการจัดระเบียบสังคมนี้นี้มีความจำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคม เพื่อประโยชน์ในการหลีกเลี่ยงข้อขัดแย้ง การละเมิดสิทธิซึ่งกันและกัน อันจะนำไปสู่ความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงทางสังคม

การดำรงอัตลักษณ์ความเป็นไทย

อัตลักษณ์ความเป็นไทยของคนไทยในรัฐกัลลันตันประเทศมาเลเซียได้รับการสืบทอดมาอย่างยาวนานจากรุ่นสู่รุ่น แม้ในปัจจุบันสังคมจะก้าวสู่ยุคโลกาภิวัตน์แล้ว แต่ก็ยังเห็นภาพความเป็นคนไทยที่แจ่มชัดในรัฐกัลลันตัน จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่าวิถีการดำเนินชีวิตของชาวไทยในรัฐกัลลันตันไม่มีความแตกต่างกันแต่อย่างใดกับคนไทยในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับคนไทยในบริเวณภาคใต้ สำหรับในการศึกษาครั้งนี้ได้พิจารณาการดำรงอัตลักษณ์ในสามส่วนคือ ด้านภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม

1.ด้านภาษา คนไทยในรัฐกัลลันตันใช้ภาษาไทยท้องถิ่นในการติดต่อสื่อสารภายในกลุ่มคนไทยด้วยกัน ซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะโดยมีสำเนียงคล้ายๆ กับภาษาไทยถิ่น อ.ตากใบ จังหวัดนราธิวาส การสื่อสารกันด้วยภาษาไทยท้องถิ่นนี้ครอบคลุมคนทุกวัย เพราะแม้แต่เด็กรุ่นใหม่ก็สามารถใช้ภาษาไทยได้อย่างชัดเจน กอปรกับคนไทยในบริเวณนี้นิยมชมรายการโทรทัศน์ที่แพร่ภาพมาจากประเทศไทย จึงช่วยตอกย้ำทักษะการสื่อสารด้วยภาษาไทยให้กับคนไทยในบริเวณนี้มากยิ่งขึ้น

“การอ่านการเขียนอย่างนี้ใช้ใหม่ค่ะ แบบว่าพวกที่ได้ดู รายการไทยๆแล้วทำให้ พวกเราได้เรียนรู้การพูดไทย การพูดภาษาภาคกลาง แล้วเกี่ยวกับการอ่าน เราต้องอ่าน ใช้ใหม่ เวลาที่มีคำ อะไรที่เขียนข้างล่าง (นางสาวนิรา รัตนพันธ์. 28 มิถุนายน 2551)

แต่อย่างไรก็ตามทักษะด้านการอ่านและการเขียนนั้นยังมีข้อจำกัดอยู่ กล่าวคือคนไทยทุกคน สามารถพูดภาษาไทยได้ แต่ไม่ใช่ทุกคนไทยทุกคนจะสามารถอ่านและเขียนภาษาไทยได้พร้อมกันไปด้วย เพราะหากไม่ได้รับการเรียนรู้ย่อมลำบากที่จะมีทักษะนี้ จากการสนทนาอย่างไม่เป็นทางการกับคนไทย ทราบว่าในอดีตส่วนใหญ่จะมีเพียงผู้ชายเท่านั้นที่สามารถอ่านออกเขียนได้ เพราะได้รับการฝึกฝนใน ระหว่างบวชเรียนตามประเพณี นั่นคือแหล่งความรู้ทั้งหลายจะอยู่ในวัดเพราะไม่มีสถานศึกษาที่ แพร่หลายเหมือนเช่นปัจจุบัน

ในปัจจุบันมีสถานศึกษาในระบบแพร่หลายมากขึ้น ซึ่งเด็กและเยาวชนต่างมีโอกาสได้รับการ ศึกษาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม แต่ก็เป็นการเรียนรู้ภายใต้วัฒนธรรมแห่งชาติมาเลเซียคือเรียนภาษา มลายู วัฒนธรรมมลายู เป็นส่วนใหญ่ สถานการณ์เช่นนี้มีแนวโน้มที่จะทำให้ภาษาไทยลดความสำคัญ ลง และจะส่งผลกระทบต่อการดำรงอัตลักษณ์ความเป็นไทยในด้านภาษาไปด้วย จึงเกิดความตระหนัก ที่จะต้องฝึกฝนบุตรหลานคนไทยให้สามารถอ่านและเขียนภาษาไทยให้ได้ด้วย

“ทำไมเราต้องให้เด็กไทยเรียนภาษาก็เค้าจะได้อ่านจะได้รู้ เพราะมันมีความ เป็นไท คนไทย มีภาษาของตนเอง เค้าก็ได้อ่านธรรมะทำอะไรต่างๆได้” (Eh Ding³ / Chau Uwan . 28 มิถุนายน 2551), “ตอนนี้เราเป็นครูสอนภาษาไทย เราก็ต้องแนะนำ เด็กๆ เรื่องความเป็นไทยของเรา และเด็กๆก็ค่อยๆพัฒนา ความเป็นไทยของเราให้ดีขึ้น และจะอยู่ตลอดไป” (ครูสอนภาษาไทยวัดพิบูลทอง. 28 มิถุนายน 2551)

โรงเรียนสอนภาษาไทยจึงได้เกิดขึ้นโดยใช้วัดในชุมชนเป็นที่ตั้งของโรงเรียนใช้ผู้ที่มีความสามารถ ทางภาษาในชุมชนทำหน้าที่เป็นครู ซึ่งอาจเป็นพระสงฆ์ ขมารวาส หรือนักเรียนรุ่นพี่สอนนักเรียนรุ่นน้อง สำหรับระยะเวลาที่ใช้เรียนนั้นก็เลือกเอาวันหยุดประจำสัปดาห์เป็นวันทำการเรียนการสอน การจัดตั้ง โรงเรียนสอนภาษาไทยให้กับเด็กและเยาวชนคนไทยนั้นได้รับการสนับสนุนจากหลายๆ ฝ่ายทั้งภาครัฐ และเอกชน เช่นจากรัฐบาลมาเลเซีย รัฐบาลไทยผ่านมาทางสถานกงสุลไทยประจำเมืองโกตาบารู สมาคมสยามกลันตัน มูลนิธิเทพญาณโมลี จ.สงขลา และโครงการห้องเรียนทางไกลผ่านดาวเทียม จาก โรงเรียนวังไกลกังวล อ.หัวหิน จ.ประจวบคีรีขันธ์ นอกจากนี้คนไทยในชุมชนทั้งพระสงฆ์และ

ฆราวาสต่างก็ร่วมมือกันเพื่อจัดการเรียนการสอนให้แก่เด็กและเยาวชนตามศักยภาพของตน อย่างไรก็ตาม ภายใต้อาณัติของโรงเรียนสอนภาษาไทยต่าง ๆ ประสบอยู่ในขณะนี้คือการขาดแคลนครูที่มีความรู้ความสามารถมาประจำการ และงบประมาณในการจ้างครูมาสอนยังไม่เพียงพอ

“ตอนนี้สมาคมก็ได้ช่วยเหลือโรงเรียนสอนภาษาไทยที่วัด มีสิบห้าลูกวัดที่มีโรงเรียนภาษาไทย เราหาทุนมาจากรัฐบาลกลาง หาทุนมาช่วยสนับสนุน ฝึกครูชั่วคราว ก็เราช่วยกัน เดินด้วยกัน กับกงสุลใหญ่ประจำรัฐโกตาบารู ตอนนี้ทางกงสุลใหญ่ช่วยเราได้แบบเรียนผ่านดาวเทียมจากโรงเรียนวังไกลกังวลหัวหิน... ในรัฐกลันตันมีเด็กนักเรียนไทยรวมทั้งสิ้น 664 คน ครู 36 คน ก็มีครูชั่วคราว มีพระ มีเด็กโรงเรียนที่จบไปแล้วมาสอน เราไม่มีทุนที่จะสร้างครูประจำมาสอนอันนี้ก็ปัญหาใหญ่ ก็พอดีโรงเรียนสอนภาษาไทยมีมูลนิธิพระเทพญาณโมลีมาจากสงขลามาช่วยออกเงินทำหนังสือ” (ประธานสมาคมสยามกลันตัน. 1 กุมภาพันธ์ 2551)

สถานการณ์จริงในพื้นที่จากการสนทนากับคนไทยโดยทั่วไป พบว่ายังมีเด็กบางส่วนที่ไม่เรียนภาษาไทย ส่วนหนึ่งเกิดจากการไม่สนใจของเด็กเอง หรือผู้ปกครองไม่เห็นความสำคัญ บางครอบครัวก็นิยมส่งบุตร-หลานเข้าเรียน ภาษาจีน หรือภาษาอังกฤษมากกว่า เพราะเล็งเห็นประโยชน์ในอนาคตที่ใช้ในการประกอบอาชีพ เพราะการเรียนภาษาไทยจริงๆ แล้วมีประโยชน์เฉพาะกุลบุตรที่ต้องบวชในศาสนาพุทธ ซึ่งต้องอ่านคัมภีร์หรือบทสวดภาษาบาลี ที่อาศัยพื้นฐานมาจากภาษาไทยเท่านั้นเอง ซึ่งหากกล่าวโดยสรุปการเรียนภาษาไทยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการอนุรักษ์มากกว่าการใช้ประโยชน์ เมื่อไม่ได้ใช้ประโยชน์ก็เสื่อมลงไปที่สุดในที่สุด

“โรงเรียนไทยแค่สอนให้เด็กพอเรียนรู้แล้วอ่านได้พอจบออกมาใช้มีเด็กล้มหมดเลยไม่ว่าจะจบนักธรรมเอกนักธรรมอะไรนี่จะจบออกมาเขาส่งหมดเลยส่งครูหมดแบบไม่มีการศึกษาต่อเนื่องนะแล้วก็ไม่มีเขากลับมาปฏิบัติด้วย” (ผู้นำเยาวชนวัดใหม่สุวรรณคีรี. 31 มกราคม 2551)

2. ด้านศาสนา คนไทยส่วนใหญ่ในรัฐกลันตันนับถือศาสนาพุทธนิกายเถรวาท และด้วยการนับถือศาสนาพุทธนี้เองที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างคนไทยกับคนมลายูยากที่จะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้อย่างสนิทใจ ทั้งนี้เพราะมีความเชื่อทางศาสนาที่แตกต่างกัน และโดยเบื้องต้น ๆ ของแต่ละฝ่ายแล้วก็มี การเหยียดซึ่งกันและกันทางศาสนาอยู่ อย่างไรก็ตามก็ตามศาสนาพุทธในรัฐกลันตันได้กลายเป็นสัญลักษณ์

หนึ่งของคนไทยไปแล้ว กล่าวคือถ้ามีวัดที่ใดในรัฐกลันตัน ต้องมีชุมชนชาวไทยที่นั่น ซึ่งจากการสืบค้นพบว่าในรัฐกลันตันมีวัดอยู่ถึง 20 แห่ง และมีสำนักสงฆ์จำนวน 3 แห่ง

“ความเป็นไทยถ้าวัดอยู่ คนไทยต้องอยู่ตลอดชั่ววันจันทร์ ถ้านับถือศาสนาพุทธ มาหลายร้อยปีแล้วมาเป็นพันๆปีแล้ว แล้ววันสองวันทิ้งของเดิม ไม่มีวัน ถ้ามีวัดอยู่คนไทยไม่ทิ้งศาสนา” (พระวิจารณ์คุณ. 28 มิถุนายน 2551)

จากการสังเกตและสัมผัสถึงอารมณ์ของคนไทยในรัฐกลันตันพบว่ามีความศรัทธาในศาสนาพุทธเป็นอย่างมาก ในแต่ละวัดจะมีประชาชนแวะเวียนมาทำบุญ สักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์อยู่เสมอ ๆ และเห็นว่าการส่งเสริมศาสนาเป็นหน้าที่ของชาวไทยทุกคน กล่าวคือเมื่อวัดใดมีกิจกรรมทางศาสนาคนไทยที่อยู่ในพื้นที่อื่น ๆ ก็จะต้องไปร่วมซึ่งอาจไปในนามส่วนตัวหรือในนามวัดภายในชุมชนของตน

“...อย่างวัดนี้มีงานคนจากวัดอื่น ๆ ก็มาช่วย มาช่วยทำบุญด้วยไม่มากก็น้อย อย่างทอดผ้าป่า ทอดกฐิน วัดนี้จะจัดงานวัดนั้นจะจัดงาน เขาก็มาช่วยกัน” (นายบุญไทย ไม่ทราบนามสกุล. 9 มีนาคม 2551)

นอกจากการร่วมกิจกรรมทางศาสนาแล้ว การบวชของกุลบุตรก็ยังเป็นค่านิยมของคนไทย กล่าวคือชายไทยเมื่ออายุตั้งแต่ 20 ขึ้นไปต้องหาโอกาสบวชเพื่อทดแทนบุญคุณพ่อแม่ซึ่งเป็นการเชื่อที่ไม่แตกต่างจากคนไทยในประเทศไทย การบวชในอดีตนั้นจะนิยมบวชเพื่อเรียนหนังสือไปพร้อมกัน ดังนั้นจึงใช้ระยะเวลาในการบวชนาน เช่นบวชในฤดูกลางเข้าพรรษาซึ่งมีระยะเวลาสามเดือนเป็นต้น

ในปัจจุบันรัฐบาลมาเลเซียได้จัดการศึกษาเป็นบริการสาธารณะแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง ทำให้คนไทยไม่จำเป็นต้องบวชเรียนอีกต่อไป ดังนั้นการบวชในระยะหลังๆ จึงเป็นการบวชตามประเพณีเท่านั้น กอปรกับความจำเป็นในการประกอบอาชีพที่ต้องสัมพันธ์กับนายจ้างและค่าตอบแทน ทำให้คนไทยที่บวชใช้ระยะเวลาสั้น ๆ ในการครองเพศบรรพชิต เช่น 7, 9 หรือ 15 วัน เป็นต้น ผลกระทบที่ตามมาอันเนื่องมาจากค่านิยมในการบวชเปลี่ยนแปลงไป ทำให้วัดต่าง ๆ ขาดแคลนพระสงฆ์ บางวัดมีเพียงเจ้าอาวาสรูปเดียวเท่านั้นที่อยู่ดูแลรักษาวัด และมีอีกหลายวัดที่จำเป็นต้องนิมนต์พระสงฆ์จากประเทศไทยมาจำพรรษา

“คนไทยทุกวันนี้บวชไม่นาน เพราะเขาต้องทำงาน ถ้าบวชนานก็ขาดรายได้ บางคนก็บวช 7 วัน 9 วันอะไรอย่างนี้...” (พระครูสุทธศีลาภรณ์. 31 มกราคม 2551),

สำหรับพระสงฆ์ในรัฐกลันตัน มีความสัมพันธ์กับคณะสงฆ์ไทยทั้งในแง่การบริหารกิจการคณะสงฆ์ และการเรียนรู้หลักธรรม โดยในการบริหารกิจการคณะสงฆ์นั้นขึ้นตรงต่อมหาเถรสมาคม ทั้งในด้านการแต่งตั้งเจ้าคณะผู้ปกครอง การแต่งตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์ และการเรียนรู้ศาสนา เพราะพระสงฆ์นอกจากที่จะบวชตามประเพณีแล้วจะต้องเรียนรู้หลักธรรมด้วย คณะสงฆ์รัฐกลันตันจึงจัดให้มีการเรียนหลักสูตรนิกกรรมสำหรับพระสงฆ์ ตั้งแต่नักรกรรมชั้นตรี โท และเอก ซึ่งมีการจัดสอบวัดความรู้เป็นประจำทุกปีโดยใช้ข้อสอบชุดเดียวกันกับข้อสอบที่ใช้สอบในประเทศไทย

การดำรงอัตลักษณ์ความเป็นคนไทยของคนไทยที่นับถือศาสนาพุทธนั้น นอกจากการปฏิบัติกิจกรรมตามประเพณี การบวช แล้ว ยังมีการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า "ธรรมศึกษา" สำหรับฆราวาส โดยหลักสูตรธรรมศึกษานี้เป็นหลักสูตรที่ทางมหาเถรสมาคมของประเทศไทยได้จัดขึ้นเพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้เรียนรู้หลักธรรมในพระพุทธศาสนา และมีการจัดสอบวัดความรู้เป็นประจำทุกปี โดยเริ่มตั้งแต่ธรรมศึกษาชั้นตรี โท และเอกตามลำดับ สำหรับคนไทยในรัฐกลันตันได้เรียนหลักสูตรธรรมศึกษาผ่านโรงเรียนสอนภาษาไทยที่กระจายอยู่ในวัดต่างๆ โดยใช้หลักสูตรเดียวกันกับหลักสูตรของประเทศไทย และใช้ข้อสอบชุดเดียวกันด้วย และเมื่อสอบผ่านในแต่ละชั้นก็จะได้วุฒิบัตรจากมหาเถรสมาคม

“เรื่องทีกลัวลูกหลานไทยจะไม่รักความเป็นคนเชื้อสายไทยไม่ค่อยห่วงเท่าไรหรอกเพราะว่าวัดจะชักชวนให้ไปเรียนภาษาไทย โรงเรียนสอนภาษาไทยจะเปิดวันศุกร์กับวันเสาร์ ความเป็นไทยก็สอน ธรรมศึกษาก็สอน พวกครูอาจารย์ที่สอนก็เป็นลูกศิษย์ของวัดนั่นแหละ (นายจำเริญ เสรีรัตน์. 1 กุมภาพันธ์ 2551)

อย่างไรก็ตามยังมีความวิตกกังวลของคนไทยที่อาจถูกกลืนกลายเป็นวัฒนธรรมอิสลาม อันเนื่องมาจากปัจจัยหลายๆ อย่าง เช่นการศึกษาในสถานศึกษา วัฒนธรรมชาติ และอีกประการหนึ่งคือการที่คนไทยไปแต่งงานกับคนมลายูที่จะต้องเปลี่ยนศาสนาตามไปด้วย อาจทำให้จำนวนผู้นับถือศาสนาพุทธลดน้อยลง แต่ปรากฏการณ์เช่นนี้ไม่ได้เกิดขึ้นบ่อยนัก แต่เมื่อเกิดขึ้นก็มักจะมีเสียงวิพากษ์วิจารณ์จากคนรุ่นเก่า ๆ

“ก็สงสัยว่าทำไมต้องไปเป็นอิสลามไม่สบายใจ ในความรู้สึก เพราะเรามันคนกลุ่มน้อยอยู่แล้ว มีแค่ 13,000 คน ไปอีกแล้วคน 2 คน มันก็ค่อยๆ หายไป” (Eh Ding^a / Chau Uwan. 28 มิถุนายน 2551), “พุดง่าย!!! มันไม่ได้เข้าอิสลามโดยตรง มันคล้ายๆ

ว่า มันติดในผู้หญิงและผู้ชาย มันไม่ได้ศรัทธาในศาสนา... ยิ่งถ้าไม่มีวัด ยิ่งร้ายแรงเพราะ
วัดเป็นหลักเป็นฐาน" (พระวิจารณ์คุณ. 28 มีนาคม 2551)

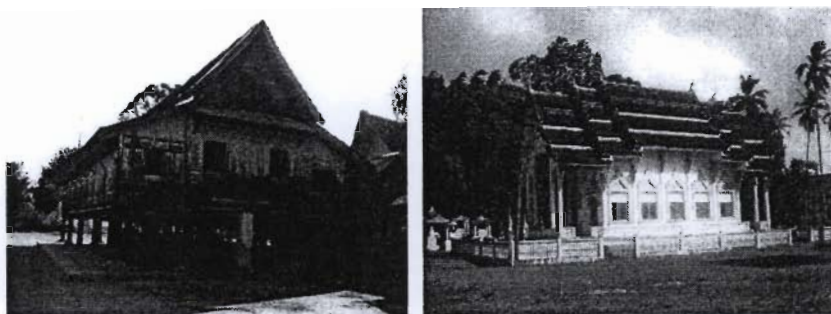
ความเข้มข้นในวัฒนธรรมชาวพุทธ ของคนไทยในปัจจุบันกับอดีตมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้
เพราะกระแสความเจริญของโลกทำให้ความสนใจในศาสนาของคนรุ่นใหม่ลดน้อยลงไปด้วย ซึ่งอาจ
กล่าวได้ว่าเป็นเพียงการนับถือศาสนาพุทธแต่เพียงในนามเท่านั้น

"ถ้าขาดหลักธรรม ไปเข้าศาสนาอื่นนั้นง่าย ของเรานั้นไม่รู้อะไรเลย เหมือนชาว
พุทธในนามเขาถามว่าคำสอนมีอะไรบ้างก็ตอบว่าไม่รู้ แต่อิสลามเขารู้หมดเขาสอน
ตั้งแต่เล็กๆ..." (นางสาวบุญ พรหมจารี. 31 มกราคม 2551) "มีต่างบ้างไม่ต่างบ้าง ที่ไม่
แตกต่างระหว่างพ่อแม่เราก็คือ นับถือศาสนาพุทธเหมือนกัน ที่แตกต่างกันก็คือ การ
แต่งตัว แล้วอีกอย่างก็อาหารกิน แล้วการเข้าวัดเข้าวา วันพระก็มาใส่บาตรทุกเช้า แต่
สมัยนี้เด็กไม่มาใส่บาตร" (นายศิริ 28 มิถุนายน 2551)

3. ด้านวัฒนธรรม การดำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมนั้น ผู้วิจัยได้จำแนกการพิจารณา
ออกเป็น 2 ส่วนคือ วัฒนธรรมที่มีรูปร่างตัวตน เรียกว่า วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material Culture) และ
วัฒนธรรมที่ไม่มีรูปร่างตัวตนและเป็นนามธรรม เรียกว่าวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุหรือวัฒนธรรมทางจิตใจ
(Non Material Culture) (นิตยพรรณ วรณศิริ. 2550:43)

3.1 วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material Culture) พบว่าการดำรงอัตลักษณ์วัฒนธรรมทางวัตถุนั้น
จะปรากฏเด่นชัดในสถาปัตยกรรมทางพระพุทธศาสนา เช่นโบสถ์ วิหาร พระพุทธรูป และรูปเคารพต่าง ๆ
โดยมีลักษณะคล้ายคลึงกับสถาปัตยกรรมในประเทศไทย จากการสัมภาษณ์คนไทยในกลิ่นตันพบว่า
การก่อสร้างสถาปัตยกรรมทั้งหลายในวัดนั้นถ้าเป็นงานเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็ทำกันเองในชุมชน แต่ถ้าเป็นการ
ก่อสร้างถาวรวัตถุขนาดใหญ่และต้องใช้ความสามารถทางศิลปะชั้นสูงก็ต้องนำช่างมาจากประเทศไทย

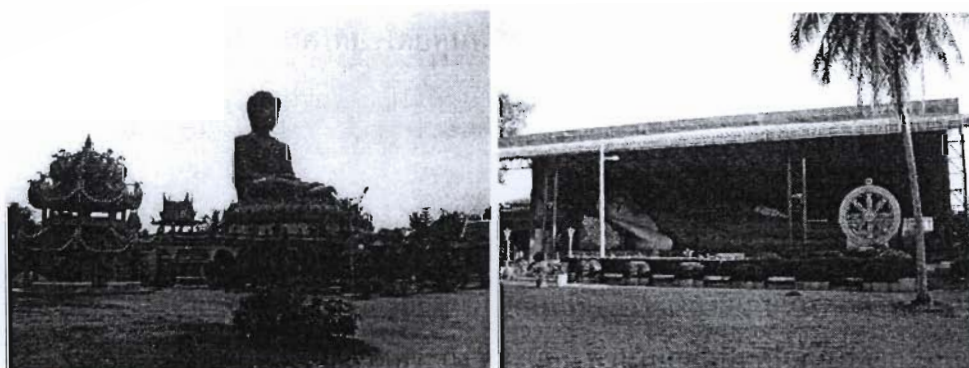
"ถ้าเป็นโบสถ์อะไรแบบนี้ต้องใช้ช่างจากฝั่งไทย แต่ถ้าเล็ก ๆ น้อย ๆ เราก็ทำเอง
เพราะคนในหมู่บ้านก็ทำได้ เพราะส่วนใหญ่ก็มีอาชีพก่อสร้างด้วย ก็ช่วย ๆ กัน" (ช่าง
ก่อสร้างวัดจีนประดิษฐ์. 9 มีนาคม 2551)

ภาพ 4 ศาลาการเปรียญหลังเก่าของวัดประชุมธาตุวนาราม และอุโบสถวัดจีนประดิษฐานาราม

การก่อสร้างถาวรวัตถุนอกจากจะเป็นความร่วมมือกันของคนไทยในชุมชนนั้น ๆ แล้ว ยังได้รับการสนับสนุนจากคนเชื้อสายจีนทั้งในประเทศมาเลเซียเอง ประเทศสิงคโปร์ และบางสวนก็ได้รับการสนับสนุนจากคนไทยในประเทศไทย โดยทุนทรัพย์ดังกล่าวอาจมาในรูปแบบของการทอดกฐิน-ผ้าป่า การบริจาคให้โดยตรง หรือการรับเป็นเจ้าของภาพทั้งหมดในถาวรวัตถุ นั้น ๆ ซึ่งทางวัดก็จะติดชื่อเจ้าภาพไว้เป็นอนุสรณ์ด้วย

“เราสร้างจนไม่รู้ว่าสร้างอะไรแล้ว... เราก็มีทุนจากนี้แหละนักท่องเที่ยวจีน เขาจะเข้าเยอะ ส่วนใหญ่ก็จะอยู่กับวาลัมเปอร์” (นางสาวบุญ พรหมจारी. 31 มกราคม 2551), “วัดที่ใหญ่ ๆ เช่นวัดพระนั่ง พระนอน ส่วนใหญ่ก็เป็นคนจีนบริจาค ไม่เฉพาะคนจีนในพื้นที่นะ ทั่วประเทศนะ บางทีก็เป็นคนจีนจากป็นัง จากสิงคโปร์ เขาเลื่อมใสเขาก็มาบริจาค วัดไทยก็เป็นจุดเด่นของกลันตัน เพราะถ้าใครมาเที่ยว กลันตันก็ต้องไปดูวัดต่างๆ เป็นตัวดึงดูดนักท่องเที่ยว” (นายบุญไทย. 9 มีนาคม 2551)

ภาพ 5 พระพุทธรูปปางสมาธิ วัดมณีมาราม และพระพุทธรูปปางไสยาสน์ วัดโพธิวิหาร

นอกจากสถาปัตยกรรมที่ถูกสร้างขึ้นด้วยอิทธิพลของวัฒนธรรมไทยแล้ว ยังมีการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรมจีนด้วย ทั้งนี้เพราะวัดไทยทั้งหลายนั้นได้รับการอุปถัมภ์จากชาวจีนเป็นส่วนใหญ่จึงจำเป็นต้องมีสถาปัตยกรรมจีนด้วยเพื่อให้ชาวจีนได้สักการบูชา ดังนั้นจึงจะเห็นภาพสถาปัตยกรรมที่เป็นอาคารและรูปเคารพอยู่แทบทุกวัดในกลันตัน

ส่วนบ้านเรือนของคนไทยในรัฐกลันตันนั้นส่วนใหญ่จะเป็นปรับเปลี่ยนไปตามแบบของตะวันตกหมดแล้วคือเป็นบ้านชั้นเดียวก่ออิฐถือปูน มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ยังคงอนุรักษ์ลักษณะบ้านเรือนตามแบบเก่า ๆ ไว้อยู่

ภาพ 6 บ้านของคนไทยที่ยังเหลือเค้าโครงสถาปัตยกรรมแบบเก่า และบ้านคนไทยส่วนใหญ่ในปัจจุบัน

3.2 วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุหรือวัฒนธรรมทางจิตใจ (Non Material Culture) ซึ่งนอกจากภาษาและศาสนาที่ผู้วิจัยได้จำแนกไปอธิบายในตอนต้นแล้ว ยังมีวัฒนธรรมอีกส่วนหนึ่งที่คนไทยในรัฐกลันตันได้ร่วมกันสืบสาน เพื่อดำรงอัตลักษณ์ความเป็นไทย นั่นคือประเพณี ดนตรีการละเล่น และค่านิยมความเชื่อแบบไทย

3.2.1 ประเพณีไทย คนไทยในรัฐกลันตันมีประเพณีเหมือนกันคนไทยในประเทศไทยทุกประการซึ่งจำแนกได้สองประเภทคือ ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและประเพณีที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและความเชื่อ โดยประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนาเช่น การทอดกฐิน ผ้าป่า การเข้าพรรษา และออกพรรษา ซึ่งคนไทยจะร่วมกันไปประกอบพิธีที่วัด และมีการหมุนเวียนไปช่วยเหลือกันตามวัดต่าง ๆ

ส่วนประเพณีที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและความเชื่อก็มีการจัดอย่างต่อเนื่อง เช่น ประเพณีบุญเดือนสิบ ลอยกระทง และสงกรานต์ โดยเฉพาะกิจกรรมลอยกระทงและสงกรานต์ได้รับการส่งเสริมจากรัฐบาลให้เป็นกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐกลันตันด้วย

“...ประเพณีคนไทยที่กลันตันนี้ก็มีสงกรานต์ปีใหม่ใช้มัย ลอยกระทงรัฐบาล มาเลเซียก็รับว่าสองงานนี้เป็นงานพิเศษอยู่ในรายท่องเที่ยวมาเลเซีย เวลาจัดงานลอยกระทงจัดงานต่างๆเราก็ได้ทุนจากรัฐบาลกลาง...” (ประธานสมาคมสยามกลันตัน. 1 กุมภาพันธ์ 2551)

3.2.1 ดนตรีและการละเล่น คนไทยในกลันตันชื่นชอบการละเล่นพื้นบ้านแบบไทย ๆ ดั้งนั้นเมื่อมีงานสำคัญ ๆ ในชุมชน ก็มักจะนำการแสดงพื้นบ้านมาฉลองสมโภชเสมอ ๆ นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมดนตรีและการละเล่นของไทยเอาไว้ด้วยแต่ก็ไม่แพร่หลายนักเพราะขาดแคลนผู้สอนและอุปกรณ์ไม่พร้อม อย่างไรก็ตามได้มีการนำการแสดงทางวัฒนธรรมของคนไทยไปแสดงในกิจกรรมสำคัญ ๆ ในประเทศอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการเผยแพร่เอกลักษณ์วัฒนธรรมไทยไปในตัวด้วย เช่นดนตรีไทย กลองยาว โนราห์ หนังตะลุง เป็นต้น

“มีการรำโนราห์ เดี่ยวนี้รัฐบาลมาสนับสนุนวัฒนธรรม เขาเรียกเป็นการท่องเที่ยวไป เพราะของเขาไม่มีแล้ว...” (นางสาวบุญ พรหมจारी. 31 มกราคม 2551), “แบบลอยกระทง แบบสงกรานต์ก็มี การรำไทยแบบนี้เราก็มีโอกาสไปแสดงที่ กัวลาลัมเปอร์ กลองยาวเราก็มี” (นายวิโรจน์ งามช่วย. 9 มีนาคม 2551)

3.2.2 ค่านิยมความเชื่อแบบไทย คนไทยในรัฐกลันตันยังมีความเชื่อในเรื่องโชคลาง เครื่องรางของขลัง นับถือผีบรรพบุรุษ พระภูมิเจ้าที่ ให้ความเคารพนับถือผู้อาวุโส และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ไทย เรื่องโชคลางของขลังนั้น พบเห็นโดยทั่วไปตามวัดในรัฐกลันตัน ส่วนใหญ่จะเป็นพระสงฆ์ที่เป็นผู้นำในการประกอบพิธี เช่นการดูดวง รดน้ำมนต์ ปลูกเสกวัตถุมงคล โดยหากวัดใดมีความโดดเด่นในเรื่องนี้จนเป็นที่เคารพศรัทธา ก็จะสามารถพัฒนาให้เจริญรุดหน้าตามไปด้วย

“ถ้าวัดไหนที่หลวงพ่อเป็นหมอ คนจีนก็จะเข้าวัดเยอะ เช่น วัดยูงเกา วัดมัชฌิมาราม คนจีนเวลามาวัดจะไม่ได้มาหาหลักธรรมแต่มาหาหมอดูโชคบ้าง ดูอะไรบ้าง ขอน้ำมนต์ ขอโชคลางเกี่ยวกับการค้าขาย” (พระครูเมตตารธรรมาภรณ์. 31 มกราคม 2551)

ด้านการนับถือผีบรรพบุรุษและพระภูมิเจ้าที่พบเห็นโดยทั่วไปตามบ้านเรือนของคนไทย เพราะจะมีการปลูกศาลพระภูมิไว้ในบริเวณบ้าน มีการตั้งศาลเพื่อการเคารพบูชาในชุมชนด้วย ใน

ขณะเดียวกันตามวัดต่าง ๆ ก็จะมีพบเห็นบัว (เจดีย์ที่ใช้บรรจุอัฐิบรรพบุรุษ) ตั้งอยู่ทั่วไปในทุกวัด นอกจากนี้คนไทยในรัฐกลันตันต่างให้ความสำคัญกับบุญเดือนสิบ เพราะจะเป็นโอกาสที่พวกเขาจะได้ทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้บรรพบุรุษที่ล่วงลับ

3.2.3 การเคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ไทย คนไทยในรัฐกลันตันโดยส่วนใหญ่ จะให้ความเคารพสถาบันพระมหากษัตริย์ของไทยเป็นอย่างมาก จากการสังเกตพบว่าบ้านเรือน โดยทั่วไปจะมีพระบรมฉายาลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบรมวงศานุวงศ์ไทย ประดับไว้เคียงคู่กับสุลต่านของรัฐกลันตัน ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์พบว่า คนไทยติดตามข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับพระราชวงศ์ไทยผ่านทางสถานีโทรทัศน์ของไทยและรู้สึกซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ที่มีต่อชาวไทย

“ใช่...ในหลวงนี่พิเศษ ทุกบ้านมีรูปในหลวง ที่จริงเราอยู่มาเลเซีย และไม่เกี่ยวข้องกับนะ แต่เราเคารพว่าเป็นกษัตริย์ของเราเหมือนกัน พวกเราดูทีวีไทย เราก็รู้ว่าอะไรต่าง ๆ อย่างในหลวงไม่สบายนี่เรารู้” (พระสงฆ์วัดเวฬุการาม. 10 มีนาคม 2551), “ก็ยังรักเมืองไทยอยู่ รูปในหลวงมีทุกบ้านเลย” (พระครูเมตตาธรรมมาภรณ์. 31 มกราคม 2551)
 “เราเคารพในบารมีของท่านมีมาก คนชั้นต่ำชั้นไหนๆ พระองค์ท่านก็เข้าได้ ...มีความผูกพัน ผูกพันด้วยทางไกลและทางจิตใจ” (พระวิจารย์คุณ. 28 มิถุนายน 2551)

กล่าวโดยสรุป คนไทยในรัฐกลันตันยังคงรักษาอัตลักษณ์ความเป็นไทยไว้ได้อย่างต่อเนื่อง แม้จะมีความเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาในปัจจุบัน กอปรกับรัฐบาลมาเลเซียมิได้กีดกันในการแสดงออกทางวัฒนธรรม แต่ในทางตรงกันข้ามก็มีการส่งเสริมเพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของประเทศ จึงทำให้คนไทยในรัฐกลันตันเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ของตน และพร้อมที่จะสืบสานให้ต่อเนื่องไปดังคำให้สัมภาษณ์ของเยาวชนไทยบ้านบ่อเสม็ดที่ว่า “เราเป็นคนไทย เราจะต้องรักษาความเป็นไทยของเรา จนถึงแก่ชีวิต”

การจัดระเบียบสังคม

การจัดระเบียบสังคม หมายถึง การที่สังคมวางระเบียบแบบแผนและกฎเกณฑ์ต่างๆ ขึ้นมาเพื่อเป็นทางปฏิบัติสำหรับสมาชิกในสังคม เพื่อความสมดุล ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคม ซึ่งในการศึกษาการจัดระเบียบสังคมของคนไทยในรัฐกลันตันนี้ผู้วิจัย ได้นำเอาแนวคิดบรรทัดฐานทางสังคม (Social Norms) มาพิจารณาในประเด็นสำคัญ ๆ คือ วิถีประชาหรือวิถีชาวบ้าน (Folkways) จารีตและกฎศีลธรรม (Mores) และ กฎหมาย (Laws)

1. วิถีประชาหรือวิถีชาวบ้าน (Folkways) หมายถึงแนวทางปฏิบัติของสมาชิกในชีวิตประจำวัน ซึ่งสมาชิกในสังคมจะปฏิบัติตามความนิยมหรือประเพณี บุคลิกลักษณะของคนไทยที่เป็นคนรักสงบไม่ชอบปัญหารุนแรง เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สังคมไทยในรัฐกลันตันมีความปรกติสุข โดยมีต้องสร้างกฎเกณฑ์ใดๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง กล่าวคือทุกคนต่างก็ทำมาหากิน ไม่ก้าวก่ายเบียดเบียดกัน มีความช่วยเหลือเกื้อกูลกันในยามลำบากเช่น เมื่อมีคนเจ็บป่วย เสียชีวิต หรือมีงานวัดงานบุญ ก็จะออกมาช่วยเหลือกันโดยไม่ต้องบอกกล่าว

“คนอยู่ที่นี่เขาทำมาหากิน ลักเล็กขโมยน้อยก็ไม่มี การตีการฟันกันก็ไม่มี เขาทำมาหากินอย่างเดียว คนที่นี่พออยู่พอกิน มีเงินเก็บกันทุกคน คนที่นี่ไม่เคยเรียกร้องว่ารัฐบาลต้องมาช่วย เขาต่อสู้ดิ้นรนด้วยตนเอง” (พระสุรียนต์ ตันติพิโล. 31 มกราคม 2551), “วัดเป็นศูนย์กลางของญาติโยมทุกคนในหมู่บ้าน... อย่างเช่นวัดไหนอยู่ในเขตไหนก็จะเรียกกันออกมาประชุม ว่าจะทำในแนวไหน ดำเนินการอย่างจัดงานสักกี่วัน จะช่วยเหลืออย่างไร” (พระวิจารณ์คุณ. 28 มิถุนายน 2551)

2. จารีตและกฎศีลธรรม (Mores) เป็นรูปแบบของบรรทัดฐานทางสังคมที่กำหนดให้สมาชิกปฏิบัติอย่างเข้มงวด โดยสังคมถือว่าแนวปฏิบัติดังกล่าวเป็นสิ่งที่ถูกต้องดีงาม ซึ่งคนไทยในรัฐกลันตันได้ยึดเอาวัฒนธรรมชาวพุทธ และหลักธรรมของพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต และสร้างความเป็นปรกติสุขในสังคม “เราดูแลกันเอง เรียกว่าหลักสามัคคีธรรม (พระวิจารณ์คุณ. 28 มิถุนายน 2551) โดยหลักสามัคคีธรรม ที่พระวิจารณ์คุณกล่าวถึงนี้เป็นหัวข้อธรรมหนึ่งในศาสนาพุทธที่มุ่งให้บุคคลกรตระหนักในคุณค่าของความร่วมมือกับกลุ่ม และให้การสนับสนุนแก่กลุ่มด้วยกำลังปัญญา กำลังกาย และกำลังใจ ในการประกอบกิจการ ให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่ช่วยกันกำหนดขึ้น โดยที่กิจการนั้นอำนวยความสะดวกที่ยั่งยืนต่อกัน และไม่เบียดเบียนทำร้ายบุคคลอื่น กลุ่มอื่น หรือสรรพสิ่งทั้งหลายในโลก นอกจากนี้พระสงฆ์ยังมีบทบาทสำคัญในการควบคุมดูแลคนไทยให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในทำนองคลองธรรม โดยการว่ากล่าวตักเตือนเมื่อมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม หรือสนับสนุนส่งเสริมบุตรหลานคนไทยให้เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม

2. กฎหมาย (Laws) เป็นกฎเกณฑ์แห่งความประพฤติที่กำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษร จะมีผลบังคับใช้ในสังคมเชิงซ้อน (Complex Society) และมีการควบคุมให้สมาชิกในสังคมปฏิบัติตาม ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าประเทศมาเลเซียเป็นประเทศที่มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มข้นและ

รุนแรง ไม่ว่าจะคนนั้นจะเป็นใคร เชื่อชาติใดถ้ากระทำผิดในรัฐแล้วจะได้รับโทษอย่าเสมอหน้ากัน คนไทยในรัฐกลับตันจะกลัวกฎหมายของมาเลเซียมาก เพราะคิดว่าหากกระทำผิดไปแล้วจะไม่คุ้มกันความเสียหายที่จะตามมา ซึ่งการเกรงกลัวกฎหมายนี้เองทำให้สังคมไทยในมาเลเซียมีความปรกติสุข คดีความต่างๆ มีน้อยมาก แต่หากมีปัญหาเกิดขึ้นจริงในสังคมคนไทยมักจะใช้กฎหมายในการแก้ไขปัญหา

“ตอนนี้รู้สึกว่ามันไม่ค่อยมีหรอก ความผิดของคนไทยต่อบ้านเมืองนะไม่ค่อยมีหรอกไม่ต้องห่วง เพราะกฎหมายนั้นเคร่ง และกลัวกฎหมายเต็มที่อยู่แล้ว มันเลยทำให้เราอยู่อย่างสงบ” (คุณจำเริญ เสรีรัตน์. 1 กุมภาพันธ์ 2551), “

นอกจากนี้รัฐบาลกลางและรัฐบาลของรัฐก็มักจะแต่งตั้งตัวแทนของตนซึ่งเป็นคนในชุมชนประจำอยู่ในแต่ละหมู่บ้าน เพื่อทำหน้าที่ในการประสานความร่วมมือระหว่างรัฐและประชาชน และในขณะเดียวกันก็ทำหน้าที่เป็นหัวคะแนนให้พรรคการเมืองด้วย ดังนั้นสำหรับรัฐกลับตันที่รัฐบาลกลางและรัฐบาลของรัฐอยู่คนละฝ่ายกัน ทำให้ทุกหมู่บ้านจะมีผู้นำสองคน คนหนึ่งเป็นตัวแทนของรัฐบาลกลาง และอีกคนหนึ่งเป็นตัวแทนของรัฐบาลรัฐ ซึ่งชาวบ้านต่างเรียกคนทั้งสองนี้ว่า “ผู้ใหญ่วบ้าน” เหมือนกัน การจะเลือกให้ผู้ใหญ่วบ้านคนใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับว่าเกี่ยวข้องกับรัฐบาลระดับใด

“หน้าที่ผู้ใหญ่วบ้านคล้าย ๆ กันว่าเป็นหัวคะแนนของรัฐบาลทำหน้าที่ดูแลคนของรัฐ คนในหมู่บ้านเหมือนของไทย และมีหน้าที่เป็นผู้พัฒนาหมู่บ้าน” (นายสมบุญ จันทร์เดิม. 1 กุมภาพันธ์ 2551), “หน้าที่ของหัวหน้าหมู่บ้านนี้ เวลาที่มีเรื่องอะไรก็เรียกประชุมทั้งหมด ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างรัฐกับคนไทยเช่นเวลาตำรวจมาหาอะไรก็ต้องไปหาหัวหน้าหมู่บ้านก่อน” (นายวิโรจน์ งามช่วย. 9 มีนาคม 2551)

กล่าวโดยสรุป การจัดระเบียบสังคมของคนไทยในรัฐกลับตันประเทศมาเลเซีย นอกจากจะอาศัยวัฒนธรรมของชาวพุทธในการกำหนดการประพฤติปฏิบัติของคนแล้ว แต่ที่ได้ผลมากที่สุดที่ทำให้สังคมนี้สงบสุขคือการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดและเท่าเทียมของรัฐ ทำให้คนไทยเกรงกลัว และหลีกเลี่ยงการกระทำผิดต่าง ๆ